

รายงาน

เรื่อง สิทธิมนุษยชนและการค้ามนุษย์

จัดทำโดย

๑. นางไข่มุกด์ ปอพานิชกรณ์
๒. นายศิริวรรณ คุณตระกูล
๓. นายศิริพันธุ์ ชมภูวัฒนา
๔. นายกมล ยืนยงวัฒนากุล
๕. นางสาวนภณัฐ อุ่นสกุล
๖. นางสาวนลินอร ธิบัติ

การฝึกอบรมหลักสูตร

“กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติและการค้ามนุษย์”

ณ สถาบันกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยมนุษยธรรม

และสิทธิมนุษยชนแห่งเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส

ระหว่างวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๘ ถึงวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๘

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตของการศึกษาวิจัย	๔
๑.๔ วิธีศึกษาวิจัย	๕
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษาวิจัย	๕
๑.๖ สมมุติฐานในการศึกษาวิจัย	๕
บทที่ ๒ การศึกษาเปรียบเทียบ	๖
๒.๑ สิทธิมนุษยชนและการค้ามนุษย์ตามกฎหมายระหว่างประเทศ	๖
๒.๒ สิทธิมนุษยชนและการค้ามนุษย์ตามกฎหมายไทย	๑๒
๒.๓ สิทธิมนุษยชนและการค้ามนุษย์ตามกฎหมายสหภาพรัฐสวิส	๑๕
บทที่ ๓ สภาพปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์กับสิทธิมนุษยชน	๒๓
- ปัญหาเรื่องขั้นตอนการปฏิบัติงานในชั้นพนักงานสอบสวน	๒๔
- ปัญหาเรื่องระบบการพิจารณาพิพากษาคดี	๒๕
- ปัญหาเกี่ยวกับการเยียวยาชดใช้ค่าเสียหายทดแทนแก่ผู้เสียหาย	๒๕
บทที่ ๔ การปฏิบัติตามขอบเขตของสนธิสัญญาระหว่างประเทศ	๒๗
- คดี Judge v Canada (๒๐๐๓)	๒๗
- คดี Aemei v Switzerland (๑๙๙๗)	๒๘
- คดี Atlia v Sweden (๒๐๐๓)	๒๙
- คดี Jagtar Singh tara	๒๙
- คดี Lopez Burgos v Uruguay (๑๙๘๑)	๓๐
บทที่ ๕ บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๓๒
๕.๑ บทสรุป	๓๒
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๓๓
- ปัญหาด้านการพิสูจน์อัตลักษณ์เหยื่อค้ามนุษย์	๓๔
- ปัญหาด้านการคุ้มครอง การบำบัดฟื้นฟู และการกลับคืนสู่สังคม	๓๔
- ปัญหาด้านการสืบสวนสอบสวน การดำเนินคดีและการลงโทษ	๓๕
- ปัญหาการดำเนินกระบวนการพิจารณา	๓๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิทธิมนุษยชน (Human Right) หมายถึง สิทธิที่มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรอง สิทธิมนุษยชนได้รับการรับรองว่าเป็นสิทธิที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด และไม่อาจถูกพรากไปได้ เมื่อทุกคนต่างเห็นพ้องต้องกันว่าสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิพื้นฐานที่มีความสำคัญและไม่อาจถูกละเมิดได้ วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๑๙๔๘ ประเทศสมาชิกสหประชาชาติจึงได้ร่วมกันรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right : UDHR) โดยสมัชชาแห่งสหประชาชาติ ถือเป็นกาหนดมาตรฐานสากลด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมให้การรับรองในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ สิทธิที่สำคัญๆ ที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน คือ สิทธิต่อชีวิต เสรีภาพ และความปลอดภัยของบุคคล การศึกษา เสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา เสรีภาพแห่งความคิดเห็น การแสดงออก การมีงานทำ การแสวงหาและได้รับการลี้ภัยในประเทศอื่น เป็นต้น อันเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นว่าทั่วโลกต่างตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ตามการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ยังคงเป็นปัญหาสำคัญมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คงมีความแตกต่างเพียงรูปแบบของการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นองค์กร และมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ดังเห็นได้จากรูปแบบการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนในอดีตที่เด่นชัดคือการค้าทาส ซึ่ง ณ ปัจจุบันมีการขยายรูปแบบมาสู่การค้ามนุษย์ จนมีผู้กล่าวว่าการค้ามนุษย์คือการบังคับใช้แรงงานรูปแบบหนึ่งหรือเป็นการค้าทาสสมัยใหม่นั้นเอง

ปัจจุบันหลายๆ ประเทศทั่วโลกต่างเผชิญหน้ากับปัญหาการค้ามนุษย์ เพราะปัญหาดังกล่าวเมื่อเกิดแล้วมักจะมี ความเกี่ยวข้องกับหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดต่อกัน และแต่ละประเทศนั้นล้วนเกี่ยวข้องทั้งในฐานะประเทศต้นทาง ประเทศทางผ่าน และประเทศปลายทาง จึงทำให้ประเทศต่างๆ หันมาร่วมมือกันเพื่อป้องกันและปราบปรามปัญหา

ในปี ๒๐๐๐ พิธีสารป้องกันปราบปราม ลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะในผู้หญิงและเด็ก อันเป็นพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นจุดเริ่มต้นของการให้คำนิยามเรื่องการค้ามนุษย์ มีพิธีสารประมาณ ๒,๐๐๐ ฉบับ ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ อันเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาสำคัญที่นานาชาติต่างให้ความสำคัญ เพราะปัญหาการค้ามนุษย์มิใช่เพียงปัญหาที่มีความรับผิดชอบทางอาญาเท่านั้น แต่ยังคงมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสิทธิมนุษยชนด้วย ประเทศต่างๆหันมาร่วมกันค้นหาสาเหตุของปัญหาดังกล่าวและแสวงหาความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อสร้างมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดดังกล่าว แต่รัฐต่างๆยังคงเผชิญกับอุปสรรคต่างๆมากมาย เช่น ปัญหาด้านตัวเหยื่อ กล่าวคือ การไม่สามารถระบุตัวเหยื่อได้ การที่เหยื่อมักจะไม่กล้าระบุตัวผู้กระทำความผิด หรือแม้แต่กรณีที่เหยื่อเองกลัวว่าจะต้องถูกดำเนินคดีด้วยเพราะตนก็กระทำความผิดกฎหมายคนเข้าเมืองด้วย เป็นต้น จนกระทั่งมีแนวความคิดเกี่ยวกับการไม่ดำเนินคดีกับตัวเหยื่อ ปกติผู้หลบหนีเข้าเมืองมักจะถูกดำเนินคดี เหยื่อจึงไม่ยอมมีส่วนร่วมในคดีอาญากับรัฐ การไม่ดำเนินคดีอาญากับพวกเขาเป็นเรื่องสำคัญ เป็นการพยายามทางกฎหมายที่ส่งผลให้เหยื่อได้สิทธินั้นจริงๆ แต่อุปสรรคประการสำคัญคือ มาตรการทางด้านกฎหมายเนื่องจากอนุสัญญาหรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศยังคงมีหลายประเด็นที่ต้องพิจารณา กล่าวคือ ประเด็นด้านขอบเขตการบังคับใช้ระหว่างรัฐที่เป็นภาคีกับรัฐที่มีใช่ภาคี หากรัฐภาคีละเมิดสนธิสัญญาจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ อย่างไร

ประเทศไทยเผชิญหน้ากับความท้าทายที่สำคัญ เพราะอยู่ทั้งในสถานะประเทศต้นทางทางผ่านและปลายทาง การค้ามนุษย์และแสวงหาประโยชน์กำลังเติบโตในหลายภาคส่วน ทั้งภาคเกษตรกรรม ก่อสร้าง การประมง โดยเฉพาะกรณีของการค้ามนุษย์ผู้อพยพที่เป็นผู้ชายและเด็กชายเพื่อใช้แรงงานในเรือประมง ผู้อพยพจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างกัมพูชาและพม่ามักจะถูกจ้างงานโดยนายหน้าและค้ามนุษย์ในเรือประมง หลายคนมาถึงประเทศไทยโดยช่องทางที่ปกปิด และมักจะตกลงให้หักค่านายหน้าจากค่าจ้าง แต่คนเหล่านี้จะไม่ได้รับจ้างเกี่ยวกับประเภทของงานที่ถูกจ้างหรือสภาพการทำงาน พวกเขาจึงถูกบังคับให้ทำงานในเรือประมงเป็นการชำระหนี้ โดยปกติแล้วการทำงานในเรือประมงมีสภาพเป็นการไร้มนุษยธรรมและทำให้พวกเขาถูกลดคุณค่าความเป็นมนุษย์พวกเขาถูกบังคับทำงานเป็นเวลายาวนาน ถูกทารุณทำร้ายร่างกาย ได้รับอาหารน้อย ไม่ได้รับค่าจ้างหรือจ่ายบางส่วน หลายคนเจ็บป่วยก็ถูกเขี่ยยตีเพื่อให้ทำงานต่อ เมื่อเสียชีวิตก็ถูกโยนจากเรือ เหยื่อค้ามนุษย์

รายหนึ่งเคยกล่าวว่า พวกเขาได้รับการปฏิบัติเสมือนสินค้าที่สามารถใช้ซ้ำได้มากกว่าการเป็นมนุษย์ จากสภาวะการณ์ดังกล่าวทำให้ประเทศไทยถูกจับตามองว่าจะแก้ไขสภาพปัญหาดังกล่าวอย่างไร และมีมาตรการทางกฎหมายที่เพียงพอที่จะจัดการกับปัญหาดังกล่าวได้หรือไม่ ปัจจุบันประเทศไทย เป็นภาคีในเอกสารสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศจำนวนมาก ดังนั้นประเทศไทยเองจึงมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญารวมทั้งอนุสัญญาต่างๆตามที่ได้ลงนามไว้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องเร่งดำเนินการให้เป็นไปตามพันธกรณีและเพื่อให้เป็นไปตามหน้าที่ของรัฐภาคี ในรายงานฉบับนี้จึงจะมุ่งศึกษากรณีของประเทศไทยกับแนวทางการปฏิบัติตามอนุสัญญาต่อต้าน อาชญากรรมข้ามชาติและพิธีสารป้องกันปราบปราม ลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะในผู้หญิงและเด็ก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายไทยเพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

๑. เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาสิทธิมนุษยชนและการค้ามนุษย์ ทั้งในระดับระหว่างประเทศและในส่วนของประเทศไทย
๒. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และการค้ามนุษย์
๓. เพื่อทราบความเป็นไปได้ที่จะมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้มีการบัญญัติเรื่องความรับผิดชอบกรณีมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์
๔. เพื่อเป็นการสร้างมาตรฐานของความรับผิดชอบกรณีมีการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนและการค้ามนุษย์

๑.๓ ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

แนวโน้มปัจจุบัน การกระทำความผิดกรณีการค้ามนุษย์เป็นปัญหาที่สำคัญและกำลังทวีความรุนแรงไปทั่วโลก หลายๆประเทศที่เผชิญหน้ากับสภาพปัญหาดังกล่าวหันมาให้ความสนใจที่จะร่วมมือแก้ไขและดำเนินมาตรการป้องกันและปราบปรามกรณีดังกล่าว

ในส่วนของประเทศไทยแม้จะเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาต่างๆในทางระหว่างประเทศ แต่ยังคงขาดความชัดเจนในทางปฏิบัติ ทั้งยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญในการจัดการกับ ปัญหานี้ ดังนั้นการศึกษาวิจัยจึงมีความจำเป็นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายรวมทั้ง แนวทางปฏิบัติของไทยต่อไป

๑.๔ วิธีศึกษาวิจัย

ใช้วิธีค้นคว้าวิจัย และรวบรวมข้อมูลแบบ Ducomentary Research ซึ่งเป็นการวิจัย เอกสารโดยการรวบรวมข้อมูลจากตำรากฎหมาย ตั๋วบทกฎหมาย ตลอดจนบทความทั้งภาษาไทยและ ภาษาต่างประเทศ อย่างเช่น อนุสัญญาต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติและพิธีสารป้องกันปราบปราม ลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะในผู้หญิงและเด็ก

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

๑. ทำให้ทราบถึงแนวความคิด ขอบเขตความรับผิดชอบ กรณีมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนและ การค้ามนุษย์
๒. ทำให้ทราบถึงแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ เกี่ยวกับขอบเขตและเขตอำนาจรวมถึงสภาพบังคับ ของสนธิสัญญาและอนุสัญญาต่างๆ รวมทั้งพันธกรณีของรัฐภาคีต้องปฏิบัติตาม
๓. ทำให้ทราบถึงความเป็นไปได้ในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ การค้ามนุษย์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
๔. ทำให้มีการสร้างมาตรฐานความรับผิดชอบหากมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการค้ามนุษย์

๑.๖ สมมุติฐานในการศึกษาวิจัย

ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเฉพาะการค้ามนุษย์ถือเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรง การสร้างมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมย่อมมีส่วนช่วยในการป้องกันปราบปรามปัญหาดังกล่าวได้

สำนักการต่างประเทศ

บทที่ ๒

การศึกษาเปรียบเทียบ

๒.๑ สิทธิมนุษยชนและการค้ามนุษย์ตามกฎหมายระหว่างประเทศ

ปัจจุบันรูปแบบของอาชญากรรมการค้ามนุษย์มีหลากหลายผู้กระทำความผิดร่วมมือกระทำความผิดเป็นเครือข่ายและเป็นเครือข่ายขององค์กรอาชญากรรมทั้งลักษณะภายในประเทศและลักษณะข้ามชาติ ความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมการค้ามนุษย์มีอัตราเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากการขยายตัวทางสังคมและเศรษฐกิจที่ไร้ทิศทางและขาดความสมดุล ตลอดจนการล่องละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านต่างๆ ล้วนกล่าวได้ว่าเป็นเหตุและเป็นผลให้เกิดการค้ามนุษย์ ในขณะที่การดำเนินคดีกับอาชญากรผู้กระทำความผิดต่างมีปัญหาในการดำเนินการจับกุมค่อนข้างยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐไม่สามารถนำตัวผู้เสียหายหรือเหยื่อจากการค้ามนุษย์มาให้ข้อมูลหรือให้การในฐานะประจักษ์พยานได้ เนื่องจากระบบกฎหมาย นโยบาย และแนวทางปฏิบัติของรัฐยังไม่ครอบคลุมเพียงพอหรือมีความคุ้มครองที่ดีพอต่อการดูแลเยียวยาฟื้นฟูผู้เสียหายให้กลับไปตามหลักสิทธิมนุษยชนอย่างเคร่งครัด ส่งผลให้มีการปฏิบัติต่อผู้เสียหายเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิด ตลอดจนรัฐขาดความร่วมมือที่พึงได้รับจากผู้เป็นเหยื่อจากการกระทำความผิดเพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินคดีแก่ผู้ค้ามนุษย์ ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปกป้องสิทธิมนุษยชนอันเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันและหยุดยั้งการกระทำความผิดและอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งต้องตระหนัก คือ มาตรการในการต่อต้านการค้ามนุษย์จะต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียหรือกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิของผู้เสียหายหรือเหยื่อจากการค้ามนุษย์

การค้ามนุษย์นับว่าเป็นปัญหาสำคัญของสังคมระหว่างประเทศแม้แต่กฎหมายสิทธิมนุษยชนเองก็ได้มีการบัญญัติเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจนในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ ๔

ซึ่งมีใจความสำคัญว่า ห้ามบังคับคนเป็นทาส และห้ามค้าทาสทุกรูปแบบ¹ ความหมายของการค้าทาสทุกรูปแบบ รวมถึงการค้าทาสในรูปแบบการค้ามนุษย์ด้วย เพราะตามพิธีสารเพื่อป้องกัน ปรานปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร คริสต์ศักราช ๒๐๐๐ (PROTOCOL TO PREVENT, SUPPRESS AND PUNISH TRAFFICKING IN PERSONS, ESPECIALLY WOMEN AND CHILDREN, SUPPLEMENTING THE UNITEDNATIONS CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME) ให้คำจำกัดความของคำว่า “การค้ามนุษย์” ในมาตรา ๓

(ก) “ให้ “การค้ามนุษย์” หมายถึง การจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งบุคคล ด้วยวิธีการขู่เข็ญ หรือด้วยการใช้กำลัง หรือด้วยการบีบบังคับในรูปแบบอื่นใด ด้วยการลักพาตัว ด้วยการฉ้อโกง ด้วยการหลอกลวง ด้วยการใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือด้วยการใช้สถานะความเสียหายจากการค้ามนุษย์โดยมิชอบ หรือมีการให้หรือรับเงินหรือผลประโยชน์เพื่อให้ได้มาซึ่งความยินยอมของบุคคลผู้มีอำนาจควบคุมบุคคลอื่น เพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์ การแสวงหาประโยชน์อย่างน้อยที่สุดให้รวมถึงการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของบุคคลอื่น หรือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การเอาคนลงเป็นทาส หรือการกระทำอื่นเสมือนการเอาคนลงเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ใต้บังคับ หรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย”

(ข) “ให้ถือว่าไม่สามารถยกความยินยอมของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่ให้การแสวงหาประโยชน์โดยเจตนาตั้งที่ระบุไว้ในวรรค (ก) ของข้อนี้ มาเป็นข้ออ้างในกรณีที่มีการใช้วิธีการใดๆ ที่ระบุไว้ในวรรค (ก)”

(ค) “ให้ถือว่าการจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งเด็ก เพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์ เป็นการค้ามนุษย์ แม้ว่าจะไม่มีการใช้วิธีการใดๆ ที่ระบุไว้ในวรรค (ก) ของข้อนี้”

(ง) “เด็ก หมายถึง บุคคลใดที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี”

1 สว่าง กันศรีเวียง, สิทธิมนุษยชนในกระแสโลกาภิวัตน์, จาก <http://www.baanjomyut.com>

จากคำจำกัดความดังกล่าว องค์ประกอบสำคัญสามประการของการค้ามนุษย์ ต้องแสดงให้เห็นปรากฏว่าในสถานการณ์นั้นมีการค้ามนุษย์เกิดขึ้นโดยการกระทำค้ามนุษย์ด้วยวิธีการมิชอบและมีวัตถุประสงค์แสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบ โดยกฎหมายระหว่างประเทศมีคำนิยามพิเศษสำหรับเด็กหรือบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ในเรื่องวิธีการมิชอบไม่ว่าจะใช้กับเด็กได้ จำเป็นเพียงต้องแสดงว่า มีการกระทำค้ามนุษย์ และการกระทำนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบ การค้าเด็กจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กเป็นวัตถุแห่งการกระทำ การกระทำการค้ามนุษย์มีรูปแบบที่หลากหลาย มีผลต่อหญิงหรือชาย หรือเด็ก ตลอดจนมีการกระทำแสวงหาประโยชน์แตกต่างกันออกไป ทั้งการค้ามนุษย์ไม่จำเป็นต้องเป็นการกระทำข้ามเขตแดนรัฐ อาจเกิดขึ้นภายในประเทศใดก็ได้แม้แต่ประเทศของผู้เป็นเหยื่อนั้นเอง และการค้ามนุษย์ไม่จำเป็นต้องมีการขนส่งเสมอไป เช่น อาจจะมีการกระทำที่บุคคลคนหนึ่งอาจจะถูกจำกัดกักหรือเก็บตัวไว้ในที่ที่เขาอยู่ก็ได้ โดยข้อสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การค้ามนุษย์ไม่อาจยินยอมให้กระทำได้ การค้ามนุษย์อาจเกิดจากการถูกล่อลวง บังคับขู่เข็ญ ดังนั้น ความยินยอมไม่เกี่ยวข้องและไม่อาจใช้เป็นข้อต่อสู้ได้

กฎหมายสิทธิมนุษยชนก็ได้ให้ความสำคัญต่อการค้ามนุษย์อย่างมากเพราะถือว่าเป็นการคุกคามสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายของบุคคลโดยที่สิทธิเสรีภาพนั้นเป็นสิทธิที่บุคคลพึงมีพึงได้ตามกฎหมายมาตั้งแต่กำเนิดมาเป็นมนุษย์เสรีภาพในที่นี้ย่อมมีความหมายถึงเสรีภาพในการแสดงออกในเรื่องต่างๆ เสรีภาพในการเดินทาง เสรีภาพในการห้ามกักกันตัวตามอำเภอใจ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในเรื่องต่างๆตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญบัญญัติและให้การรับรองถึงสิทธิไว้ในปฏิญญาสากลนั้นก็มีการรับรองสิทธิไว้

ความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิมนุษยชนและการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ได้เริ่มกำหนดขึ้น โดยในช่วงแรกเห็นกันว่า สิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องการประกาศใช้โดยทั่วไปและเพื่อยืนยันว่ามี การกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและผิดศีลธรรมต่อบุคคลผู้ทรงสิทธิ สิทธิมนุษยชนห้ามการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานเชื้อชาติและเพศ เรียกร้องให้ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน และจำเป็นที่สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักนิติธรรม แม้จะไม่ใช่พลเมืองของรัฐนั้นก็ตามเช่นจะไม่คุมขังคนตามอำเภอใจ บังคับใช้แรงงาน บังคับใช้หนี้ บังคับแต่งงาน และการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในผู้หญิงและเด็ก ให้เสรีภาพในการย้ายถิ่นและเดินทางกลับประเทศเดิมได้ สิทธิมนุษยชนถูกระทบและเกี่ยวข้องในแต่ละช่วงของการค้ามนุษย์ การค้ามนุษย์จึงเป็นเครื่องตอกย้ำการทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ในกฎบัตรสหประชาชาติและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนยืนยันว่า สิทธิเหล่านั้นเป็นสากลใช้ได้กับทุกคน ไม่เกี่ยวกับเชื้อชาติ หรือข้อแตกต่างใดๆ เหตุการณ์คามุขยมีสิทธิในสิทธิมนุษยชนแม้ว่าจะไม่อยู่ในประเทศเดิมของบุคคลนั้น ไม่อาจจะกล่าวอ้างว่าบุคคลนั้นไม่มีสิทธิเพราะเขาเป็นคนต่างด้าว เช่น ในกรณีเด็กถูกค้าเพื่อการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ การบังคับใช้แรงงาน หรือบังคับไปเป็นขอทาน รัฐจะต้องมีการให้ความคุ้มครองที่ยาวนานขึ้นและให้มีความกินดีอยู่ดีเป็นหน้าที่ตามอนุสัญญาสิทธิเด็กที่มีอำนาจเหนือรัฐ ย่อมได้รับความคุ้มครองเสมอชนชาติในทุกกรณี อาจกล่าวได้ว่า สนธิสัญญาหรืออนุสัญญาเป็นที่มาของหน้าที่หรือพันธกรณีทั้งทางบวกและทางลบของรัฐนั้น เรียกว่า “คำร้องที่มีสภาพเหนือดินแดนตามหลักมนุษยชน” อันเป็นไปตามเขตอำนาจตามอนุสัญญา เป็นต้นว่า ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน บัญญัติว่า ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต (The right to life) ซึ่งเป็นสิทธิที่มีติดตัวมาแต่กำเนิด เป็นสิทธิพลเมือง สิทธินี้จึงได้รับการคุ้มครองว่าจะไม่มีผู้ใดพรากชีวิตไปได้ตามอำเภอใจ อันเป็นหน้าที่หรือพันธกรณีทางลบที่ห้ามรัฐพรากชีวิตบุคคลใดไปตามอำเภอใจ ส่วนหน้าที่หรือพันธกรณีทางบวก คือ การที่รัฐต้องปกป้องชีวิตของบุคคลให้ดำรงอยู่ต่อไป เช่น มีหน้าที่ปกป้องผู้หญิงจากการกระทำความรุนแรงต่างๆ ไม่ให้เสียชีวิต

กล่าวได้โดยสรุปว่าการคามุขยขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติดังต่อไปนี้²

ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อที่ ๑ บัญญัติว่า ทุกคนมีศักดิ์ศรี สิทธิ และเสรีภาพเท่าเทียมกันและต้องปฏิบัติต่อกันฉันพี่น้อง ซึ่งในการคามุขยเองศักดิ์ศรีของแต่ละบุคคลภายใต้ปฏิญญานี้ย่อมมีศักดิ์ศรีไม่เท่าเทียมกันเพราะบุคคลที่ถูกเป็นเหยื่อของขบวนการคามุขยบุคคลนั้นไม่มีสิทธิที่จะเลือกในชีวิตเขาเลยแม้แต่น้อยซึ่งขัดกับหลักปฏิญญาในข้อนี้ ซึ่งในที่นี้ย่อมรวมถึงสิทธิในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน เสรีภาพ อนามัยที่ปลอดจากการกดขี่ข่มเหง หน่วงเหนี่ยวให้บุคคลนั้นปราศจากเสรีภาพทางความคิดการแสดงออกในเรื่องต่างๆที่ตนพึงมีพึงได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ในกฎหมายรัฐธรรมนูญของไทยเราก็มีการกำหนดสิทธิและเสรีภาพไว้โดยชอบด้วยกฎหมาย เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการเดินทางไปในราชอาณาจักรได้โดยไม่มีใครบังคับครอบงำ สิทธิในการแสดงออกทางการเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย สิทธิในการลงประชามติในเรื่องต่างๆ

2 นนทร์ณัย ตลับทอง, กฎบัตรอาเซียนกับการแก้ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติในรูปแบบการคามุขย วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ๒๕๕๖

สิทธิดังกล่าวในกฎหมายของสหภาพยุโรปมีการรับรองสิทธิไว้โดยการบัญญัติไว้ในมาตรา ๕ ว่าการเอา
 คนลงเป็นทาสและการทาสในทุกรูปแบบเป็นสิ่งที่ผิดต่อบทบัญญัติของกฎหมายของสหภาพยุโรป
 สืบเนื่องมาจากการค้าทาสในทุกรูปแบบเป็นสิ่งที่ทำให้สิทธิเสรีภาพของบุคคลในทางกฎหมาย
 ไม่เท่าเทียมกันอย่างเห็นได้ชัด และการค้าทาสแรงงานนั้นทำให้ประเทศในยุโรปมองว่าเป็นการล่าเหยื่อ
 ที่จะมีการค้าทาสแรงงาน สหภาพยุโรปจึงมีความพยายามอย่างหนักแน่นที่จะขจัดอาชญากรรม
 การค้ามนุษย์ จะเห็นได้จากการที่สหภาพยุโรปมีอนุสัญญาต่อต้านการค้ามนุษย์ในสตรีและเด็ก
 ซึ่งได้ระบุไว้ในมาตรา ๕

ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อที่ ๒ บัญญัติว่า ทุกคนมีสิทธิ และเสรีภาพ
 อย่างเท่าเทียมกันโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ซึ่งใจความของข้อนี้ การค้ามนุษย์ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติต่อ
 ปัจเจกบุคคลในสถานะที่ไม่เท่าเทียมกันในทางกฎหมายโดยถือความแตกต่างทางเพศ เชื้อชาติ ศาสนา
 การศึกษา สภาพสังคมของแต่ละบุคคลมาเป็นตัววัดย่อมกระทำไม่ได้โดยเด็ดขาด ในการค้ามนุษย์ก็
 เช่นกันจะถูกเลือกปฏิบัติเพราะเหตุผลข้างต้นไม่ได้โดยเด็ดขาด

ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อที่ ๓ บัญญัติว่า ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิตอยู่
 และมีความมั่นคงซึ่งการค้ามนุษย์ขัดกับหลักของปฏิญญาในข้อนี้ โดยถือว่าการค้ามนุษย์จะต้องตกอยู่ใน
 อาณัติของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยที่บุคคลนั้นไม่ยินยอมด้วยประการทั้งปวงและขัดต่อหลักการมีชีวิตอยู่
 ด้วยความมั่นคง

ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อที่ ๕ บัญญัติว่า ห้ามการทรมาน หรือลงโทษ
 ทารุณโหดร้ายผิดมนุษย์

ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อที่ ๖ บัญญัติว่า สิทธิในการได้รับการยอมรับ
 ว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย

และในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อที่ ๗ บัญญัติว่า สิทธิในการได้รับความ
 คู่คุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน

ซึ่งในปฏิญญาทั้งห้าข้อข้างต้นนี้มีใจความสำคัญว่าเป็นเรื่องสิทธิตามกฎหมาย
 เมื่อบุคคลใดถูกค้ามนุษย์และสิทธิพื้นฐานตามกฎหมายของบุคคลนั้นย่อมหมดไปโดยสิ้นเชิง ซึ่งสิทธิ
 ดังกล่าวเป็นสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายที่ติดตัวบุคคลมาแต่กำเนิดที่เกิดมาเป็นมนุษย์กฎหมายสิทธิ
 มนุษยชนก็ได้ให้การรับรองคุ้มครองสิทธิไว้โดยชอบซึ่งรวมถึงในเรื่องการลงโทษที่ทารุณกรรมโหดร้ายผิด

มนุษยธรรม ซึ่งปกติแล้วมนุษย์จะไม่กระทำการใดที่เป็นการทารุณโหดร้ายผิดมนุษย์ เว้นแต่ในกรณี การค้ามนุษย์ทำให้สิทธิในการคุ้มครองบุคคลตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันไม่อาจจะเกิดขึ้นได้ สืบเนื่องมาจากบุคคลที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์จะไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิในด้านต่างๆ เช่น สิทธิในการดำรงชีพอยู่ในสังคมโดยปราศจากการครอบงำของบุคคลใด สิทธิในการเดินทางไปใน ราชอาณาจักรโดยปราศจากการครอบงำของบุคคลใด

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า แนวทางสิทธิมนุษยชนกับการป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การดำเนินการต้อง เป็นเรื่องที่มีนโยบายและโครงการจัดการสัมพันธ์กันในการส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิ แนวทางบนพื้นฐาน สิทธิมนุษยชนต้องส่งเสริมสิทธิของผู้ทรงสิทธิ และสัมพันธ์กับหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ให้รัฐดำเนินการ ตามพันธกรณีที่เหมาะสม หลักการสำคัญและมาตรฐานเหล่านี้สืบเนื่องมาจากกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น หลักเรื่องความเท่าเทียมและการไม่เลือกปฏิบัติ ความเป็นสากลของสิทธิ และหลักนิติธรรม ควร ได้รับการเสนอแนะให้ปฏิบัติตามทุกขั้นตอน

๒.๒ สิทธิมนุษยชนและการค้ามนุษย์ตามกฎหมายไทย

การละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเป็นทั้งต้นเหตุและผลของการค้ามนุษย์ซึ่งปัจจุบันเป็น ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นปัญหา อาชญากรรมข้ามชาติทั้งจากประเทศเพื่อนบ้านมายังประเทศไทย และจากประเทศไทยไปยังประเทศ อื่นๆ ประเทศไทยจึงอยู่ในสถานะที่เป็นทั้งต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางของอาชญากรรมการค้า มนุษย์หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น การค้ามนุษย์เพื่อธุรกิจบริการทางเพศ การบังคับใช้แรงงาน การบังคับเป็นขอทาน เป็นต้น เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๔๓ ประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญา สหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (THE UNITEDNATIONS CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME) และลงนามในพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อ ต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (PROTOCOL TO PREVENT, SUPPRESS AND PUNISH TRAFFICKING IN PERSONS, ESPECIALLY WOMEN AND CHILDREN, SUPPLEMENTING THE UNITEDNATIONS CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL

ORGANIZED CRIME) รัฐบาลไทยตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยกำหนดให้ปัญหาการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนตั้งแต่วันที่ ๒๕๔๗ เป็นต้นมา และต่อมาเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ได้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พุทธศักราช ๒๕๕๑ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๑ เป็นต้นมา โดยปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์หลายฉบับ ได้แก่

๑. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พุทธศักราช ๒๕๕๑
๒. พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พุทธศักราช ๒๕๕๖
๓. พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พุทธศักราช ๒๕๒๒
๔. พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน พุทธศักราช ๒๕๒๘
๕. พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พุทธศักราช ๒๕๕๑
๖. พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พุทธศักราช ๒๕๕๑
๗. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พุทธศักราช ๒๕๔๖
๘. พระราชบัญญัติสถานบริการ พุทธศักราช ๒๕๐๙
๙. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พุทธศักราช ๒๕๔๒
๑๐. ประมวลกฎหมายอาญา

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังเข้าเป็นภาคีสันติสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญๆ ๗ ฉบับ จากทั้งหมด ๙ ฉบับ ซึ่งประเทศไทยจำเป็นต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญาดังกล่าว ได้แก่

๑. อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women-CEDAW) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๒๘
๒. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child-CRC) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๓๕ ประกอบด้วยบทบัญญัติ ๕๔ ข้อ ได้แก่เรื่องเกี่ยวข้องกับสิทธิของเด็กโดยตรง
๓. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights-ICCPR) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๓๙

๔. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights-ICESCR) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒

๕. อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination-CERD) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖

๖. อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment-CAT) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๐

๗. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๑

สำหรับอนุสัญญาหลักอีกสองฉบับที่ไทยยังไม่ได้เข้าเป็นภาคีคือ อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันบุคคลจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ และอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัว และประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนหลัก ๓ ฉบับ ดังนี้

๑. พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women) ซึ่งมีสาระสำคัญในการยอมรับอำนาจของคณะกรรมการประจำอนุสัญญาฯ ในการรับและพิจารณาข้อร้องเรียนในกรณีที่มีการละเมิดพันธกรณีภายใต้ อนุสัญญาฯ โดยผู้ร้องเรียนอาจเป็นบุคคล กลุ่มบุคคลในนามผู้ถูกละเมิดสิทธิก็ได้ ทั้งนี้ ไทยได้ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๓

๒. พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กว่าด้วยการขายเด็กโสเภณีเด็กและสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography) โดยมีการภาคยานุวัติเมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๔๙

๓. พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กว่าด้วยสถานะความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Involvement of Children in Armed Conflict) โดยมีการภาคยานุวัติเมื่อ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙

จากบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ประเทศไทยประกาศใช้นั้นจะเห็นได้ว่าในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์นั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายจำต้องนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายเหล่านี้มาปรับใช้ร่วมกันเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

๒.๓ สิทธิมนุษยชนและการค้ามนุษย์ตามกฎหมายสหพันธรัฐสวิส

สหพันธรัฐสวิส ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ที่ผูกพันเข้าด้วยกันจนกลายเป็นหนึ่งประเทศส่วนต่างๆ เหล่านั้น คือ มลรัฐ หรือที่เรียกกันว่า “กองตง” (CANTON) ๒๖ กองตง โดยสหพันธรัฐสวิสมีลำดับชั้นโครงสร้างทางการบริหาร ๓ ลำดับ ได้แก่ รัฐบาลสหพันธรัฐสวิส (Confederation) กองตง (Cantons) และหมู่บ้านหรือคอมมูน (Communes) รัฐธรรมนูญสหพันธรัฐสวิสปี คริสต์ศักราช ๑๘๔๘ ได้รับอิทธิพลอย่างสูงจากรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาปี คริสต์ศักราช ๑๗๘๙ ในประเด็นมิติด้านโครงสร้างและรูปแบบรัฐ กฎหมายสวิสมีที่มาที่สำคัญที่สุด คือ รัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายทั้งปวง

โดยจารีตประเพณีในฐานะที่เป็นกฎหมายที่ศาลใช้เพื่ออุดช่องว่างของกฎหมายลายลักษณ์อักษรได้รับการบัญญัติรับรองไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา ๑

มาตรา ๑ แห่ง Swiss Civil Code บัญญัติว่า

“The Law must be applied in all cases which come within the letter or the spirit of any of its provisions.

Where no provision is applicable, the judge shall decide according to the existing Customary Law and, in default thereof, according to rules which he would laydown if he had himself to act as legislator.

Herein he must be guided by approved legal doctrine and case-law.”

แม้ประมวลกฎหมายแพ่งของสวิสไม่ได้กล่าวถึงหลักกฎหมายทั่วไปไว้ แต่ก็เป็นตัวอย่างที่ดีอันหนึ่งของการแก้ปัญหาในกรณีที่เกิดช่องว่างของกฎหมายลายลักษณ์อักษร โดย Huber ผู้ร่างประมวลกฎหมายแพ่งของสวิสอธิบายว่า ในกรณีที่ไม่มียกกฎหมายลายลักษณ์อักษรและจารีตประเพณีในเรื่องนั้น เราสามารถค้นหาบ่อเกิดของกฎหมายอื่นได้อีก เช่น จากหลักกฎหมายที่สำคัญของ Common Law, หลักทั่วไปของเหตุผล, หลักกฎหมายทั่วไป, หลักความยุติธรรม, กฎหมายธรรมชาติ และความรู้สึกผิดชอบชั่วดีที่มีอยู่ในความรู้ของศาล แต่สิ่งเหล่านี้มักมีข้อบกพร่องและไม่น่าพอใจเพราะเป็นคำตอบในทางทฤษฎีมากกว่าในทางปฏิบัติ ฉะนั้น ประมวลกฎหมายฉบับนี้จึงได้ให้คำตอบที่ชัดเจนและแน่นอนกว่า คือ ให้ศาลเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาเสมือนว่าตนเป็นผู้บัญญัติกฎหมาย³ เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งของสวิสเป็นประมวลกฎหมายที่ชัดเจน ประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทยเองก็ได้จัดทำประมวลกฎหมายโดยเทียบเคียงประมวลแพ่งของสวิส ซึ่งประเทศไทยได้ยอมรับบทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งของสวิสในบางมาตรา⁴ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงที่มาของมาตรา ๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย ปรากฏว่าคล้ายคลึงกับมาตรา ๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งของสวิส⁵

สำหรับอาชญากรรมการค้ามนุษย์ในสหพันธรัฐสวิสนั้น จำนวนของผู้เสียหายหรือเหยื่อจากการค้ามนุษย์ที่แท้จริงไม่ปรากฏแน่ชัด เนื่องจากการค้ามนุษย์แฝงอยู่ในรูปแบบของอาชญากรรมต่างๆ ซึ่งจากสถิติของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติระบุว่า มีผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเพศในทวีปยุโรปประมาณ ๑๔๐,๐๐๐ คน และมีเงินหมุนเวียนจากธุรกิจดังกล่าวประมาณ ๓ พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยสำนักงานตำรวจแห่งสหภาพยุโรป ระบุว่า องค์การอาชญากรรมข้ามชาติมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ในสหภาพยุโรป ในขณะที่การค้ามนุษย์ในสหพันธรัฐสวิส ซึ่งเป็นทั้งประเทศปลายทางและประเทศทางผ่านนั้น

3 ภาชฤทธิ์ นิลสนิท, “หลักกฎหมายทั่วไป ในฐานะที่เป็นบ่อเกิดของกฎหมาย ตามมาตรา ๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ : ศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์และกฎหมายเปรียบเทียบ” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓

4 อุกฤษ มงคลนาวิน, ประวัติศาสตร์กฎหมายต่างประเทศ (สากล), (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), น.๓๘.

5 พระยาเทพวิฑูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๑-๒, (พระนคร : เนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๐๒), น.๒๖.

ผู้กระทำความผิดมักดำเนินการคนเดียวหรือเป็นกลุ่มเพียงไม่กี่คนและมักคนชาติเดียวกัน โดยผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเพศมักมาจากภูมิภาคตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ของสหภาพยุโรป (เช่น ประเทศฮังการี โรมาเนีย บัลแกเรีย) และประเทศไทย ภูมิภาคตะวันตกของทวีปแอฟริกา (ประเทศไนจีเรีย) และทวีปอเมริกาใต้ (ประเทศบราซิล สาธารณรัฐโดมินิกัน) นอกจากนี้ การแสวงหาประโยชน์ด้านแรงงาน เช่น การใช้เด็กและผู้ใหญ่เป็นเครื่องมือในการขอกทาน การลักขโมยต่อบุคคลหรือร้านค้าก็มีจำนวนเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ สมาพันธรัฐสวิสยังไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการค้ามนุษย์เพื่อตัดอวัยวะบุคคล อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสมาพันธรัฐสวิสไม่ยอมรับการค้ามนุษย์ ในฐานะที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงมีการกำหนดมาตรการต่างๆ ในแนวปฏิบัติสำหรับมาตรการระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกัน การค้ามนุษย์และการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ปี ๒๕๔๖ (Guidelines for International Effective Measures for the Prevention of Trafficking in Persons and Protection of Victims (๒๐๐๓)) และยังกำหนดไว้ในเป้าหมายและมาตรการของกระทรวงการต่างประเทศ (The Federal Department of Foreign Affairs outlines specific measures and objectives) โดยการดำเนินงานระหว่างประเทศของ สมาพันธรัฐสวิสมีการมุ่งเน้นในประเด็นการป้องกันการค้ามนุษย์ในประเทศต้นทาง และประเด็นการจัดตั้งและการสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ และองค์กรพัฒนาเอกชนในต่างประเทศ ซึ่งมีพันธกิจในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์และการคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยมีหน่วยงานด้านการพัฒนาและการประสานความร่วมมือแห่งสมาพันธรัฐสวิส (The Swiss Agency for Development and cooperation; SDC) และสำนักงานด้านกิจการการเมืองของกระทรวงการต่างประเทศ (The FDA's Directorate of Political Affairs) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจรับผิดชอบด้านความมั่นคงของมนุษย์และนโยบายด้านมนุษยธรรม และได้ดำเนินการสนับสนุนโครงการต่างๆ ในต่างประเทศ นอกจากนี้ สมาพันธรัฐสวิสยังมีส่วนร่วมในองค์กรระหว่างประเทศที่ดำเนินงานด้านต่อต้านการค้ามนุษย์ เช่น สำนักงานสิทธิมนุษยชน องค์กรสหประชาชาติ (The United Nations Human Rights Office OHCHR) ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานภายในของเลขาธิการสหประชาชาติ โดยสำนักงานดังกล่าวตั้งขึ้นในปี ๑๙๙๗ สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส มีข้าหลวงใหญ่สหประชาชาติเป็นผู้นำ มีหน้าที่หลักคือ ส่งเสริมและปกป้องสิทธิมนุษยชนให้ความช่วยเหลือแก่รัฐบาลต่างๆ รวมถึงการให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำด้านสิทธิมนุษยชนในโครงการต่างๆ ของสหประชาชาติ และในสมาพันธรัฐสวิส

เมืองเจนีวา ยังถือได้ว่าเป็นเมืองแห่งสิทธิมนุษยชน โดยมีสถาบันที่อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนโดยตรง เช่น สถาบันกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยมนุษยธรรม และสิทธิมนุษยชนแห่งเจนีวา สมาพันธ์รัฐสวิส (Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights) โดยมีสถาบันบ้านแห่งสันติภาพ (Graduate Institute's Maison de la Paix) ซึ่งเงินรายได้ของสถาบันบ้านแห่งสันติภาพนี้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล รวมถึงกองทัพ และจากการนำทรัพย์สินที่มีอยู่ให้หน่วยงานภายนอกเช่า โดยเก็บค่าเช่าเรียนในอัตราที่ต่ำ เพื่อสนับสนุนให้บุคคลทั่วไปสนใจศึกษาทางด้านนี้มากขึ้น

ในประเด็นเกี่ยวกับกฎหมายเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของสมาพันธ์รัฐสวิส นั้น เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๔๙ สมาพันธ์รัฐสวิสมีการกำหนดบทลงโทษตามฐานความผิดค้ามนุษย์ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘๒ (The Swiss Criminal Code ; SCC) เพื่อเป็นการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘๖ ซึ่งระบุถึงการค้ามนุษย์เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเพศเพียงด้านเดียว แต่ในบทบัญญัติมาตรา ๑๘๒ ที่บัญญัติขึ้นใหม่กำหนดให้ การค้ามนุษย์เพื่อแสวงหาประโยชน์ทุกรูปแบบเป็นความผิดอาญาที่มีบทลงโทษตามที่กฎหมายดังกล่าว อันเป็นคำนิยามที่ได้รับการยอมรับในระดับระหว่างประเทศ โดยกำหนดบทลงโทษเป็นโทษจำคุกไม่เกิน ๑๒ ปี และบทลงโทษในการจำคุกจะเพิ่มขึ้นอีก ๑ ปี หากผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์หรือเป็นการค้ามนุษย์ในเชิงพาณิชย์ ไม่ว่าจะการค้ามนุษย์จะเป็นไปตามความสมัครใจของผู้เสียหายหรือไม่ก็ตาม โดยพิจารณาจากปัจจัยว่า ผู้เสียหายถูกแสวงหาประโยชน์เนื่องจากประสบปัญหาเศรษฐกิจ และมาตรา ๑๘๒ ของประมวลกฎหมายอาญา (SCC) กำหนดให้การค้ามนุษย์เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเพศเป็นความผิดอาญา รวมทั้งมาตรา ๑๘๕ ของกฎหมายดังกล่าวยังกำหนดห้ามเรื่องการสนับสนุนให้เกิดการค้าประเวณีด้วย ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการรับรองว่า จะมีการดำเนินคดีต่อกรณีการบังคับให้บุคคลค้าประเวณี ทั้งนี้ การปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา (SCC) ดังกล่าวเป็นผลมาจากการที่สมาพันธ์รัฐสวิสได้ให้สัตยาบันพิธีสารประกอบอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเกี่ยวกับการขายเด็ก โสเภณีเด็ก และสื่อลามกเด็ก (The Facultative Protocol to the Convention on the Rights of Child Regarding the Sale of Children, Child Prostitution and child Pornography) และพิธีสารประกอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยองค์การอาชญากรรมข้ามชาติเกี่ยวกับการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้าเมือง (The Additional Protocols to the UN Convention on Transnational

Organised Crime Regarding Human Trafficking and Smuggling) ซึ่งมีผลผูกพันต่อสมาพันธ์รัฐสวิส เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๔๙ และ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ ตามลำดับ

สำหรับการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายหรือเหยื่อจากการค้ามนุษย์ในสมาพันธ์รัฐสวิสนั้นมีกฎหมายว่าด้วยการช่วยเหลือผู้เสียหาย (The Swiss Victim Assistance ; VAA) กำหนดว่าบุคคลใดที่ถูกกระทำทารุณกรรมทางเพศหรือถูกทำร้ายร่างกายหรือจิตใจมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือและคำปรึกษาอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งสัญชาติหรือสถานภาพการพักอาศัยในสมาพันธ์รัฐสวิส ดังนั้น ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จึงอาจขอความช่วยเหลือจากศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำ (Victim Advisory Centres) ของรัฐหรือเอกชน ซึ่งมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย โดยความช่วยเหลือดังกล่าวประกอบด้วย การให้คำแนะนำ การรักษาพยาบาล การเยียวยาจิตใจ และความช่วยเหลือทางสังคม ปัจจัยการดำรงชีวิต รวมทั้งความช่วยเหลือทางกฎหมาย นอกจากนี้ตามกฎหมายว่าด้วยการช่วยเหลือผู้เสียหาย (VAA) และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางอาญายังกำหนดให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายที่ร่วมเป็นพยานในคดีในฐานะผู้เสียหายหรือพยานอีกด้วย ซึ่งเป็นประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการพิเศษเพื่อคุ้มครองพยาน (Extra-procedural witness protection) ของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ อนึ่ง สถานภาพการพักอาศัยเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายตามกฎหมายว่าด้วยคนต่างชาติ (The Foreign Nationals Act) ผู้เสียหายอาจได้รับอนุญาตให้พักอาศัยอยู่ในสมาพันธ์รัฐสวิสได้ ๓๐ วัน เพื่อการเยียวยาความเสียหาย และเพื่อพิจารณาว่าจะให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือไม่ ซึ่งเมื่อระยะเวลา ๓๐ วันล่วงพ้นไปแล้ว ผู้เสียหายอาจได้รับอนุญาตให้พักอาศัยอยู่ในสมาพันธ์รัฐสวิสต่อไปในระหว่างช่วงเวลาของการสืบสวนสอบสวนและการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาล และในกรณีที่ผู้เสียหายเกิดปัญหาความยากลำบากที่ร้ายแรงบางประการ ไม่ว่าจะผู้เสียหายจะให้ความร่วมมือแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือไม่ก็ตาม ผู้เสียหายอาจได้รับอนุญาตให้พักอาศัยอยู่ในสมาพันธ์รัฐสวิสต่อไปได้ โดยกฎหมายว่าด้วยคนต่างชาติฉบับใหม่นี้มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๑ เป็นต้นไป อันเป็นการบัญญัติขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาของคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยการดำเนินการเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ (The Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings) นอกจากนี้สมาพันธ์รัฐสวิสยังมีมาตรการที่สำคัญด้านต่างๆ เพื่อต่อต้านการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์อีกหลายประการ เช่น ในปี ๒๕๔๖ องค์กรตำรวจแห่งชาติจัดตั้ง

หน่วยงานประสานความร่วมมือแห่งสมาพันธรัฐสวิส เพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้าเมือง (The Swiss Coordination Unit against the Trafficking in Persons and Smuggling of Migrants (KSMM)) ซึ่งดำเนินการประสานงานระหว่างหน่วยงานระดับชาติและระดับท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานระหว่างประเทศ และองค์กรพัฒนาเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการปราบปรามและป้องกันการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้าเมือง ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวดำเนินการให้เกิดกระบวนการที่เป็นไปตามมาตรฐาน โดยรวบรวมเครื่องมือและยุทธศาสตร์ และประสานงานระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และในปี ๒๕๔๗ สำนักประสานงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (The Coordination Division of the Federal Criminal Police) ได้ดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานสืบสวนด้านการล่วงละเมิด การค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้าเมือง (The Pedophilia, Human Trafficking and Smuggling Investigating Unit) ซึ่งในปี ๒๕๕๐ หน่วยงานสืบสวนฯ ดังกล่าวได้แบ่งโครงสร้างหน่วยงานเป็น ๒ หน่วยงานคือ หน่วยงานสืบสวนด้านสื่อลามกและการล่วงละเมิด (The Pornography and Pedophilia Investigation Unit) และหน่วยงานสอบสวนด้านการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้าเมือง โดยมีการจัดสรรบุคลากรเพิ่มเติม และทำหน้าที่สนับสนุนงานด้านการสืบสวนขององค์กรตำรวจส่วนท้องถิ่น และสืบสวนคดีระหว่างประเทศ ส่วนในกรอบการดำเนินงานของหน่วยงานประสานความร่วมมือแห่งสมาพันธรัฐสวิสเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้าเมือง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานรัฐส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชนได้พัฒนาแนวปฏิบัติ เรื่อง กลไกการประสานงานด้านการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ (Co-operation mechanisms for combating trafficking in human beings) ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการประสานความร่วมมือในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีการพัฒนาการประสานงานกับองค์กรตำรวจ องค์กรยุติธรรม องค์กรด้านการเคลื่อนย้ายถิ่น และศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำต่างๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดประชุมโต๊ะกลมเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ตลอดจนการจัดตั้งคณะทำงานด้านการค้ามนุษย์และการลักลอบนำคนเข้าเมืองขึ้นในโอกาสการประชุมของตำรวจกองปราบปรามส่วนท้องถิ่น (The Conference of Cantonal Police Commanders ; CCPC) ในปี ๒๕๕๐ โดยมีเป้าหมายเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของตำรวจ⁶

6 จากเว็บไซต์ <http://ils.labour.go.th>

บทที่ ๓

สภาพปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์กับสิทธิมนุษยชน

ปัญหาการค้ามนุษย์เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องในประเทศไทย และเมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พบว่าประเทศไทยมีกฎหมายบังคับใช้เกี่ยวกับกรณีนี้หลายฉบับ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายเหล่านี้มาปรับใช้ร่วมกัน แต่ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกลไกในการบริหารจัดการอาชญากรรมการค้ามนุษย์ที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทั้งยังขาดบุคลากรในสายงานที่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานในการต่อต้านการค้ามนุษย์อย่างเป็นระบบรวมถึงขาดความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม ตลอดจนขาดปัจจัยด้านแหล่งเงินทุนของภาคธุรกิจเองที่จะมาสนับสนุนในการหาพยานหลักฐานมาช่วยในการพิจารณาคดีทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงสถิติการปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิด เจ้าหน้าที่ตำรวจมักจับกุมได้แต่ผู้กระทำความผิดรายย่อย ลักษณะการปราบปรามการสืบสวนสอบสวนและดำเนินคดีมุ่งเน้นไปที่การกระทำความผิดรายบุคคล ไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดรายใหญ่หรือผู้กระทำความผิดที่มีลักษณะองค์กรได้ ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ การขาดระบบการบริหารจัดการดูแลที่ดีที่สุดสำหรับผู้เสียหายหรือเหยื่อจากการค้ามนุษย์ ส่งผลให้รัฐไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้เสียหายหรือเหยื่อ ผู้เสียหายหรือเหยื่อมักไม่ยอมให้ข้อมูลหรือไม่ยอมบอกแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ค้ามนุษย์แก่เจ้าหน้าที่ เป็นต้น นอกจากนี้ ประเทศไทยยังขาดระบบงานด้านการฟื้นฟูเยียวยาสภาพร่างกายและจิตใจผู้เสียหายเนื่องจากมาตรการทางด้านกายภาพและกลไกทางด้านสาธารณสุขเป็นสิทธิอย่างหนึ่งซึ่งทุกคนพึงได้รับ แต่ปัจจุบันประเทศไทยใช้หลักประกันสุขภาพมากำหนดการให้บริการทางการแพทย์ ซึ่งหลักประกันสุขภาพนี้ย่อมไม่รวมถึงผู้เสียหายที่เป็นคนต่างด้าว ดังนั้น การกำหนดประเด็นที่จะต้องบำบัดฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องสำหรับผู้เสียหายที่เป็นคนต่างด้าว หลังจากที่ผู้เสียหายถูกส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานสาธารณสุขของไทยซึ่งเป็นประเทศต้นทางต้องจัดระบบรองรับให้ผู้เสียหายเหล่านี้สามารถรับบริการทางการแพทย์อย่างต่อเนื่อง และยังต้องจัดให้มีกลไกที่มีประสิทธิภาพในการเยียวยาผู้เสียหายทางด้านจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการมีตราบาป การซ้ำเติมตนเอง ปัญหาความผิดปกติของกระบวนการคิด ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยกระตุ้นให้ผู้เสียหายกลับมาเป็นผู้เสียหายซ้ำอีกได้

ในส่วนของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ แม้จะมีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหาย และในระหว่างหน่วยงานของรัฐก็มีบันทึกข้อตกลงระหว่างหน่วยงานที่จะใช้และสามารถตีความกฎหมายให้สามารถสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐกับผู้เสียหายได้ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติกลับปรากฏว่ามีการดำเนินคดีแก่ผู้เสียหายในความผิดที่เกี่ยวข้องและมีโทษทางอาญา เช่น ความผิดฐานเป็นคนต่างด้าวเข้ามาและอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ความผิดฐานเป็นคนต่างด้าวทำงานโดยไม่ได้รับใบอนุญาตตามความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าวหรือความผิดฐานปลอมและใช้เอกสารราชการปลอมตามประมวลกฎหมายอาญา อันเป็นการสร้างช่องว่างระหว่างรัฐกับผู้เสียหายเพิ่มขึ้น

สำหรับพระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งถือได้ว่าเป็นกฎหมายแม่บทแห่งชาติในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ นั้น พบว่าอาจมีปัญหาหรืออุปสรรคในการบังคับใช้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนบางประการ ดังนี้

- ปัญหาเรื่องขั้นตอนการปฏิบัติงานในชั้นพนักงานสอบสวน กรณีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์เกิดขึ้นกับเด็กอายุไม่เกิน ๑๘ ปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดให้การสอบสวนต้องทำในสถานที่ที่เหมาะสมและมีสหวิชาชีพร่วมในการสอบสวน ซึ่งในทางปฏิบัตินั้นเป็นเรื่องที่ยุ้งยากสำหรับพนักงานสอบสวน จึงมีการนัดสอบสวนออกไปเป็นเวลานานทำให้ผู้เสียหายบางคนไม่สะดวกในการให้การต่อพนักงานสอบสวน อีกทั้งการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์มักจะทำเป็นเครือข่ายใหญ่เชื่อมโยงกัน ทำให้ความผิดเกิดขึ้นในหลายท้องที่เกี่ยวพันกัน และพนักงานสอบสวนมักจะทำการสอบสวนเฉพาะในเขตท้องที่ของตน จึงทำให้สำนวนเกิดความไม่ครอบคลุมเชื่อมโยงกับพยานหลักฐานทั้งหมด

- ปัญหาเรื่องระบบการพิจารณาพิพากษาคดี

เนื่องจากประเทศไทยใช้ระบบการพิจารณาคดีแบบกล่าวหา และการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ก็ใช้ระบบการพิจารณาคดีดังกล่าว กล่าวคือ ภาระการพิสูจน์ความผิดเป็นภาระหน้าที่ของพนักงานอัยการโจทก์ ที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์การกระทำความผิดของจำเลยต่อศาล เพื่อให้ศาลเชื่อว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือจำเลยมีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากมาก เนื่องจากผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์มักกระทำในรูปองค์กร มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีความเชื่อมโยงและเป็นเครือข่าย ตลอดจนองค์กรอาชญากรรมเหล่านี้มัก

มีเงินทุนมาก สามารถใช้เงินและอำนาจอิทธิพลขององค์กรเข้าขัดขวางการดำเนินคดีได้ทุกขั้นตอน เช่น การข่มขู่พยานไม่ให้มาเบิกความเป็นพยานต่อศาล การจ้างให้พยานให้การเท็จ ตลอดจนการใช้วิธีกำจัดพยานเพื่อไม่ให้พาดพิงถึงตัวการที่สำคัญ นอกจากนี้ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่ได้จัดตั้งหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะเพื่อทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลเพื่อพิสูจน์ความผิดให้ชัดเจนก่อนที่จะเสนอพยานหลักฐานต่อศาลเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด ทำให้การสอบสวนของพนักงานสอบสวน ตลอดจนการสั่งฟ้องคดีของพนักงานอัยการยังคงเป็นไปตามหลักกฎหมายทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในขณะที่การกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์มักเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับคำขอท้ายฟ้องของพนักงานอัยการอาจไม่ครบถ้วนทุกสำนวน เป็นเหตุให้ผลของคำพิพากษาแตกต่างกันออกไปแม้จะเป็นการกระทำความผิดเรื่องเดียวกัน

- ปัญหาเกี่ยวกับการเยียวยาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย

ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มักมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดเยียวยาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเพราะเหตุที่ได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน เมื่อพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย การพิจารณาคดีส่วนนี้ถือเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ซึ่งศาลจะพิจารณาพิพากษาบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย แต่ในทางปฏิบัติ จำเลยมักไม่ยอมชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย จึงต้องดำเนินการบังคับคดีในส่วนแพ่ง โดยการบังคับยึดทรัพย์สินของจำเลยออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ตามคำพิพากษา แต่การบังคับคดีในส่วนแพ่งนี้กระทำได้ยาก ผู้เสียหายไม่สามารถดำเนินการบังคับคดีในส่วนแพ่งได้ เนื่องจากทรัพย์สินของจำเลยถูกเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินยึดหรืออายัดไว้ ผู้เสียหายจึงไม่ได้รับการเยียวยาบรรเทาความเสียหาย ซึ่งนับได้ว่าเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ผู้เสียหายจะไม่ให้ความร่วมมือแก่รัฐ

บทที่ ๔

การปฏิบัติตามขอบเขตของสนธิสัญญาระหว่างประเทศ

สนธิสัญญาระหว่างประเทศย่อมมีผลผูกพันให้รัฐภาคีต้องปฏิบัติตามสิ่งที่รัฐภาคีได้ลงนามไว้ แต่สิ่งหนึ่งที่ยังเป็นอุปสรรคในด้านการบังคับใช้สนธิสัญญาเพราะต้องยอมรับว่าเขตอำนาจตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศมิใช่เขตอำนาจศาล ในหลายครั้งมักเกิดกรณีที่ประเทศต่างๆมักเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนและมีการฟ้องร้องดำเนินคดีที่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) และมักจะอ้างว่าประเทศของตนไม่ตกอยู่ภายใต้เขตอำนาจของสนธิสัญญาระหว่างประเทศนั้นๆ เช่นกรณีที่ประเทศอิสราเอลสร้างกำแพงยาวขึ้นเพื่อขวางการข้ามกำแพงของชาวปาเลสไตน์ อิสราเอลยกข้อต่อสู้ในศาล ICJ ว่า พื้นที่ปาเลสไตน์อยู่นอกเขตอำนาจของอิสราเอล แต่ศาล ICJ ไม่ยอมรับข้อโต้แย้งดังกล่าว และกล่าวว่าอิสราเอลมีหน้าที่ตามที่ได้ลงนามไว้ในสนธิสัญญา และยังกล่าวเพิ่มเติมว่าเมื่อมีพันธกรณีระหว่างประเทศต้องปฏิบัติตามทั้งในแง่ของการกระทำและการไม่กระทำ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองบุคคลทุกพื้นที่ภายใต้อำนาจอรัฐ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาขอบเขตรวมถึงเขตอำนาจที่สนธิสัญญาต่างๆ จะมีผลบังคับใช้โดยในบทนี้จะยกตัวอย่างคดีต่างๆที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ เพื่อประกอบการศึกษาวิจัย

คดี Judge v Canada (๒๐๐๓)

คดีนี้เกี่ยวข้องกับ Right to life ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง (ICCPR) นาย Judge ถูกดำเนินคดีฐานฆ่าคนตาย ศาลมลรัฐเพนซิลเวเนีย ตัดสินประหารชีวิตโดยการนั่งเก้าอี้ไฟฟ้า แต่นาย Judge หนีออกไปประเทศแคนาดาได้ ซึ่งประเทศแคนาดาได้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตแล้ว ต่อเมื่อนาย Judge อยู่ในประเทศแคนาดาได้กระทำ ความผิดฐานลักทรัพย์และถูกศาลแคนาดาจำคุก ๒ ปี ต่อมาเจ้าหน้าที่แคนาดาส่งตัวนาย Judge กลับประเทศอเมริกา จึงเกิดคำถามว่า เจ้าหน้าที่แคนาดาต้องรับผิดชอบกรณีที่ส่งคนกลับไปปรับโทษเป็นการละเมิดในสิทธิการมีชีวิตของนาย Judge หรือไม่ คำตัดสินของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนคือรัฐที่ยกเลิกโทษประหารแล้ว ต้องดำเนินการทางบวก คือสงวนชีวิตของเขาไม่ให้ส่งเขาไปปรับโทษประหาร ทั้งนี้ประเทศแคนาดาสามารถส่งคนกลับไปได้ แต่ทั้งนี้ต้องมั่นใจว่าเขาจะไม่ถูกประหารชีวิต ข้อสรุปของ

เรื่องนี้คือ นาย Judge เพียงถูกจำคุกเท่านั้น เนื่องจากประเทศอเมริกาได้รับแรงกดดันจากสังคมระหว่างประเทศ ข้อสังเกต ประเทศไทยยังไม่ได้เป็นสมาชิกในพิธีสารเพิ่มเติมของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง (ICCPR) จึงจะไม่เกิดกรณีแบบนี้

คดี Aemei v Switzerland (๑๙๙๗)

นาย Aemei เป็นหัวหน้าแก๊งในอิหร่านและลอบวางระเบิด ทำให้คนเสียชีวิตจำนวนมาก หลังถูกจับกุมเขาถูกทรมาน แต่สามารถหนีมาที่เจนีวา สมาพันธรัฐสวิสได้ แต่นาย Aemei ยังคงต่อสู้ทางการเมืองกับรัฐบาลอิหร่านต่อไป นาย Aemei ได้ยื่นคำขอลี้ภัยในสมาพันธรัฐสวิส แต่คำร้องขอลี้ภัยดังกล่าวถูกยก และจะส่งตัวนาย Aemei กลับอิหร่าน แต่นาย Aemei ไม่ขอกลับและอ้างว่ามีเหตุน่าเชื่อว่าหากเขาถูกส่งกลับเขาจะถูกทรมาน ประเด็นคือสมาพันธรัฐสวิสอยู่ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน คณะกรรมการฯ เห็นว่า กรณีดังกล่าวไม่ควรส่งกลับไปในที่ที่น่าเชื่อว่าเขาจะถูกทรมาน หากส่งกลับเท่ากับเป็นการละเมิด มาตรา ๓ ของอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน ข้อสังเกต ๑. เรื่องดังกล่าว มิใช่ประเด็น เรื่องสิทธิการลี้ภัย แต่เป็นเพียงการพิจารณาว่าการส่งเขากลับไป เขาจะถูกทรมานหรือไม่ แต่สิทธิดังกล่าวไม่มีผลตลอดไป หากสถานการณ์การเมืองอิหร่านเปลี่ยนแปลงไป เขาสามารถถูกส่งกลับได้ ๒. คำตัดสินนี้ไม่เป็นที่พอใจในหมู่ประชาชนในสมาพันธรัฐสวิส เพราะมองว่าคนที่ทำผิดร้ายแรงไม่ควรถูกเก็บไว้ เพียงเพื่อเหตุผลด้านสิทธิมนุษยชน จึงมีการเรียกร้องให้รัฐต่างๆดำเนินการทางการทูตเกี่ยวกับกรณีนี้ คือ ให้รัฐรับประกันว่าคนที่ถูกส่งตัวไปจะไม่ถูกทรมาน

คดี Atlia v Sweden (๒๐๐๓)

สามีภรรยาชาวอียิปต์ ก่อเหตุร้ายแล้วหลบหนีไปสวีเดน สามีถูกจับและส่งตัวกลับ สวีเดนติดต่ออียิปต์ทางการทูตและขอให้หลักประกันทางการทูตว่า กงสุลสวีเดนสามารถไปเยี่ยมและดูแลสุขภาพชีวิตของสามีได้ตามระยะเวลา เพื่อให้แน่ใจว่าปฏิบัติตามทางการทูต เมื่อสวีเดนได้รับคำตอบจึงส่งตัวไป คณะกรรมการต่อต้านการทรมาน เห็นว่า มีหลักประกันที่เพียงพอแก่สวีเดนที่จะตรวจสอบ ฝ่ายระวังคนที่ส่งไป ข้อสังเกต ในมุมมองทางสิทธิมนุษยชน หากมีความเป็นไปได้ว่าคนที่ถูกส่งไปจะถูกทรมาน ถูกฆ่า เพียงการให้หลักประกันทางการทูตยังไม่เพียงพอ ซึ่งในส่วนนี้ ผู้บรรยาย MS. Alice Priddy

ได้ตั้งข้อสังเกตว่า หากหลักประกันทางการทูต หากปฏิบัติได้จริง และไม่ก่อให้เกิดอันตรายกับคนนั้นๆ สามารถทำได้

คดี Jagtar Singh tara

นาย Jagtar Singh tara เป็นผู้ก่อการร้ายชาวซิกข์วางระเบิดในแคว้นปัญจาบ (ประเทศอินเดีย) มีคนเสียชีวิตจำนวนมาก ต่อมาถูกจับกุม ถูกจำคุกแล้วแหกคุกหนีมาประเทศไทย ประเทศไทยจะส่งตัวกลับแต่องค์กรระหว่างประเทศโต้แย้งว่ามีแนวโน้มสูงกว่าเขาจะถูกทรมานในอินเดีย ขณะนั้นประเทศไทยได้รับหลักประกันที่เพียงพอจากประเทศอินเดียว่าเขาจะได้รับการปฏิบัติที่ไม่ทรมานในอินเดีย แต่จากการตรวจสอบเฝ้าระวัง เขาถูกทรมาน ทบตี จนกระดูกซี่โครงหัก

ข้อสังเกต ๑. เหตุที่ไทยไม่ถูกดำเนินคดีกรณีส่งตัวกลับ เนื่องจากมีข้อเท็จจริงเพียงพอว่า ไทยทำไปโดยสุจริต เพราะในขณะนั้นมีการให้หลักประกันเพียงพอ ๒. แม้มีมาตรการทางการทูตก็เป็นเพียงการส่งตัวกลับไป แต่เมื่อกลับไปแล้วเขาจะถูกทรมานหรือไม่ขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละประเทศนั้นๆเอง

ตัวอย่างกรณีข้างต้นเป็นกรณีที่เกิดขึ้นภายในเขตดินแดนของรัฐภาคีนั้นๆ แต่ตัวอย่างที่จะยกต่อไปคือกรณีที่เกิดขึ้นนอกเขตพื้นที่ของรัฐภาคี คำถามที่เกิดขึ้นคือ รัฐยังคงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญานอกเขตพื้นที่ของตนหรือไม่

คดี Lopez Burgos v Uruguay (๑๙๘๑)

สามีของ Lopez เป็นผู้นำด้านแรงงานของอุรุกวัย สามีเธอถูกคุมขังโดยมิชอบและถูกทรมาน ต่อมาสามีหนีไปอาร์เจนตินา แต่ถูกหน่วยงานความมั่นคงของอุรุกวัยและอาร์เจนตินาจับได้และพาไปคุมขังโดยมิมีการแจ้งข้อกล่าวหา ขณะถูกคุมขังถูกทรมาน ไฟฟ้าช็อต และส่งตัวกลับอุรุกวัย Lopez ไปร้องที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน อุรุกวัยให้การต่อสู้ว่า เหตุดังกล่าวเกิดที่อาร์เจนตินา Lopez ไม่สามารถอ้างสิทธิ ตามมาตรา ๒ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง

(ICCPR) ได้ คณะกรรมการไม่รับฟัง และสรุปว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถอ้างดินแดนต่างชาติ เพื่อ
กระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนในที่ที่แม้แต่ดินแดนของตนก็ไม่สามารถทำได้

ข้อสังเกต คือ เขตอำนาจรัฐติดตัวไปกับเจ้าหน้าที่ที่กระทำการด้วย ที่เรียกว่า effective control

กรณีดังกล่าวหากเปรียบเทียบกับกรณีของประเทศไทย กรณีมีผู้อพยพทางเรือเข้ามาในพื้นที่
ประเทศไทย พิจารณาได้เลยว่าไทยและกฎหมายภายในมีอำนาจเหนือ แต่หากข้อเท็จจริงเป็นว่าคน
เหล่านี้ยังอยู่ในเขตทะเลหลวง ซึ่งตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยทะเล เป็นหน้าที่ของรัฐที่
ต้องช่วยเหลือตราบเท่าที่ช่วยได้ถ้าไม่เป็นการเสี่ยงเกินไป แต่ข้อเท็จจริงคือ รัฐบาลไทยไปช่วยเหลือ
ชาวโรฮิงญาโดยการให้อาหารและซ่อมเรือ จึงเกิดคำถามว่าการที่เจ้าหน้าที่ของไทยกระทำการดังกล่าว
นั้นเป็น effective control หรือไม่ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับคดี Hirsi Jamaa and others v Italy
๒๐๑๒ คดีนี้เกี่ยวกับสนธิสัญญาระหว่างลิเบียและอิตาลีว่าเรือรบของอิตาลีพบผู้อพยพชาวลิเบียจะส่ง
ตัวกลับ ต่อมาเรือของอิตาลีพบเรือของชาวลิเบียกำลังจมจึงช่วยเหลือ และส่งกลับลิเบีย การกระทำ
ของอิตาลีเป็นการผลักคนกลับ คนเหล่านั้นอาจถูกฆ่า อิตาลีอ้างว่าไม่ใช่ effective control
แต่เป็นเพียงการช่วยเหลือทางทะเล ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปไม่รับฟังอิตาลี และสรุปว่าเป็นการใช้
อำนาจรัฐของอิตาลี ดังนั้นการส่งเขากลับเป็นการเสี่ยงต่อการถูกทารุณ อิตาลีต้องรับผิดชอบ

บทที่ ๕

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๕.๑ บทสรุป

ปัจจุบันมีกฎหมายระหว่างประเทศ สนธิสัญญาและอนุสัญญาระหว่างประเทศในสวนที่เกี่ยวข้องสิทธิมนุษยชนจำนวนมาก แต่เขตอำนาจตามกฎหมายระหว่างประเทศเหล่านี้มีขอบอำนาจที่แตกต่างกันไป เขตอำนาจตามสนธิสัญญาและตามอนุสัญญาระหว่างประเทศที่รัฐต่างๆไปลงนามย่อมมีผลผูกพันรัฐต่างๆ แต่ก็มีอาจปฏิเสธได้ว่า เขตอำนาจเหล่านี้มิใช่เขตอำนาจของศาล การไปลงนามเป็นภาคีในสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาระหว่างประเทศส่งผลให้เกิดหน้าที่ทั้งทางบวกและทางลบ ยกตัวอย่างเช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง (ICCPR) ที่ก่อให้เกิดหน้าที่ทางบวกกล่าวคือ สิทธิในการมีชีวิตของมนุษย์ เป็นสิทธิที่ติดตัวมา ได้รับการคุ้มครอง ไม่สามารถพรากไปตามอำเภอใจ ซึ่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง (ICCPR) สร้างหน้าที่ทางลบให้แก่รัฐภาคีโดยห้ามรัฐกระทำการพรากชีวิตคนใดคนหนึ่ง ขณะเดียวกันหน้าที่ในทางบวกรัฐภาคีมีหน้าที่ต้องปกป้องสงวนชีวิตของบุคคล สำหรับประเทศไทยนั้นได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาหลายฉบับและเมื่อประเทศไทยลงนามเป็นภาคีในอนุสัญญาต่างๆเหล่านี้แล้ว ย่อมก่อให้เกิดหน้าที่ทั้งทางบวกและทางลบให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามเพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณี เพราะหากประเทศไทยละเว้น หรือละเมิดไม่ปฏิบัติตามพันธกิจต่างๆตามที่ได้ลงนามเป็นภาคีไว้แล้ว ไทยอาจถูกกดดันจากนานาประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ ไทยอาจถูกหิбыกการไม่ปฏิบัติตามภาระหน้าที่ดังกล่าวมาเป็นข้อต่อรองเพื่องดหรือตัดความช่วยเหลือ ดังเช่น

ในหลายๆกรณีที่ผ่านมา ที่ไทยไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำด้านสิทธิมนุษยชน หลายๆประเทศก็ดำเนินการงดความช่วยเหลือสิทธิพิเศษด้านการค้ากับไทย ดังจะเห็นได้ว่าประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนนั้นเชื่อมโยงกับสังคมโลกในหลากหลายมิติ ประเทศไทยจึงต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าว และต้องให้ความสำคัญต่อข้อห่วงใยที่ผู้รายงานพิเศษตั้งข้อสังเกตไว้ใน

ส่วนในประเทศไทย ผู้รายงานพิเศษว่าด้วยการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก ได้รายงานไว้ในรายงานฉบับปัจจุบัน ในโอกาสที่มาตรวจเยี่ยมประเทศไทยตั้งแต่วันที่ ๘ ถึง ๑๙ สิงหาคม ๒๐๑๑ รายงานฉบับนี้ผู้รายงานพิเศษเน้นถึงข้อผูกมัดของประเทศและความก้าวหน้าในการต่อต้านการค้ามนุษย์ตามที่อ้างอิงโดยบทบัญญัติว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ ความร่วมมือระหว่างองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพในการดำเนินการคดีความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ทั้งยังมีความร่วมมือระดับภูมิภาคและระดับอนุภูมิภาคในการต่อต้านการค้ามนุษย์ แต่ผู้รายงานพิเศษก็ยังคงแสดงข้อกังวลใจในประเด็นการขาดศักยภาพและความเต็มใจของผู้มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายในการระบุตัวบุคคลที่เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ การจับกุม คမ်းขัง และการเนรเทศเหยื่อการค้ามนุษย์ออกนอกประเทศ การขาดการสนับสนุนที่เพียงพอในการเยียวยาเหยื่อการค้ามนุษย์ อัตราการดำเนินคดีที่น้อย และกระบวนการพิจารณาคดีค้ามนุษย์ที่ยังล่าช้า ความพยายามที่ไม่เหมาะสมในการแก้สาเหตุพื้นฐาน เช่น นโยบายในการจำกัดการอพยพและการใช้สิทธิมนุษยชนของผู้อพยพที่มีขอบ ดั้งนั้นทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ จึงต้องร่วมมือกันในการบริหารจัดการเรื่องดังกล่าวเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานระหว่างประเทศ

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

จากรายงานของผู้รายงานพิเศษที่ได้เดินทางมาตรวจเยี่ยมและได้รายงานไว้ มีข้อห่วงใยหลายประการเกี่ยวกับสถานการณ์การค้ามนุษย์ในประเทศไทย รวมถึงได้ให้คำแนะนำหลายประการ ตั้งแต่ปี พุทธศักราช ๒๕๔๗ ประเทศไทยต่อสู้กับการค้ามนุษย์เป็นสิ่งสำคัญในลำดับแรกของวาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓ คณะรัฐมนตรีอนุมัตินโยบายแห่งชาติฉบับที่ ๒ ยุทธศาสตร์แห่งชาติและมาตรการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในช่วงปี พุทธศักราช ๒๕๕๔ ถึงพุทธศักราช ๒๕๕๙ ซึ่งมุ่งเน้นไปที่เป้าหมาย ๕ ด้าน ได้แก่ การปกป้อง การดำเนินคดี การคุ้มครอง และการให้ความช่วยเหลือ การพัฒนากลไกต่างๆ ด้านนโยบาย และการพัฒนาพร้อมกับการบริหารจัดการข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางการแก้ไขประเด็นปัญหาต่างๆในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ มีดังนี้

-ปัญหาด้านการพิสูจน์อัตลักษณ์เหยื่อการค้ามนุษย์

บ่อยครั้งที่เหยื่อค้ามนุษย์จะถูกระบุตัวผิดว่าเป็นผู้อพยพเข้าเมืองโดยไม่ถูกต้อง ส่งผลให้เขาเหล่านั้นถูกจับ กักขัง และถูกส่งตัวออกนอกประเทศ ในปี พ.ศ.๒๕๕๓ มีเพียง ๘๕ คน เท่านั้นที่ถูกระบุว่า เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ รวมถึงเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองก็ไม่สามารถระบุหรือพิสูจน์อัตลักษณ์เหยื่อค้ามนุษย์ เพราะเจ้าหน้าที่ของประเทศไทยยังขาดศักยภาพ ความรู้ความเข้าใจ และความชำนาญในการพิสูจน์อัตลักษณ์ตัวเหยื่อ ดังนั้นในส่วนนี้ประเทศไทยจึงต้องเร่งอบรมเจ้าหน้าที่ สร้างความรู้ความเข้าใจและกระบวนการพิสูจน์อัตลักษณ์เหยื่อค้ามนุษย์ จัดหาลำมเพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารกับเหยื่อได้ สร้างตัวชี้วัดเพื่อให้ระบบการพิสูจน์อัตลักษณ์ตัวเหยื่อค้ามนุษย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยงานภาครัฐต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องหันมาทำงานร่วมกันเชิงบูรณาการเพื่อที่จะส่งเสริมการดำเนินงานดังกล่าว เพิ่มการตรวจสอบในสถานที่ต่างๆที่อาจเสี่ยงต่อการตกเป็นแหล่งการค้ามนุษย์ เช่น ในเรือประมง โรงงานต่างๆ เพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างเหยื่อและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ช่องทางสายด่วนเพื่อให้สามารถส่งผ่านข้อร้องเรียนได้ง่ายขึ้น

-ปัญหาด้านการคุ้มครอง การบำบัดฟื้นฟู และการกลับคืนสู่สังคม

แม้ว่าจะมีการบูรณาการของหน่วยงานต่างๆเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ แต่ก็ยังเกิดข้อหละหลวมในทางปฏิบัติหลายประการ ซึ่งบางครั้งการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ส่งผลกระทบต่อความเป็นส่วนตัวของเหยื่อ เช่น สื่อสารมวลชนที่เสนอข่าวต่างๆ แม้จะมีข้อห้ามตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ไม่ให้ตีพิมพ์ข้อมูลหรือภาพถ่ายที่ระบุตัวเหยื่อ ดังนั้นหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องจึงต้องเพิ่มความระมัดระวังในการปฏิบัติงาน ทั้งควรเพิ่มศูนย์พักพิงเพื่อให้เหยื่อค้ามนุษย์พักอาศัยในช่วงระยะเวลาสั้นๆ และช่วงระยะเวลาที่พวกเขาพักอาศัยในศูนย์ควรให้โอกาสในการฝึกอบรมอาชีพ เพื่อสร้างทักษะด้านแรงงานให้แก่ตัวเหยื่อที่ถูกค้ามนุษย์

-ปัญหาด้านการสืบสวนสอบสวน การดำเนินคดีและการลงโทษ

ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การทำงานในชั้นสืบสวนสอบสวนและดำเนินความผิดฐานค้ามนุษย์ล่าช้า เนื่องจากเจ้าพนักงานตำรวจท้องถิ่นขาดความชำนาญในคดีประเภทดังกล่าว อีกทั้งยังประสบปัญหาที่ยังรากลึกคือ การทุจริตในระดับเจ้าหน้าที่ บ่อยครั้งที่พบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับ

ขบวนการค้ามนุษย์ จึงมีข้อเสนอแนะว่า ด้วยข้อจำกัดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติดังกล่าว จึงสมควรให้กรมสอบสวนคดีพิเศษเข้ามาเป็นหน่วยงานหลักในการสืบสวนคดีค้ามนุษย์ เพราะมีความเชี่ยวชาญที่เหมาะสมกว่า

-ปัญหาการดำเนินกระบวนการพิจารณา

ผู้รายงานพิเศษได้ตั้งข้อสังเกตว่าประเทศไทยยังคงประสบปัญหาการดำเนินคดีค้ามนุษย์ล่าช้า แม้ประเทศไทยจะมีกระบวนการพิจารณาในส่วนของการสืบพยานล่วงหน้าที่นำมาใช้ในกรณีที่เหยื่อเป็นชาวต่างชาติและอาจต้องถูกส่งกลับประเทศแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะจัดการบริหารคดีประเภทดังกล่าว แต่ปัจจุบันประเทศไทยได้จัดตั้งแผนกคดีค้ามนุษย์ขึ้นที่ศาลอาญา ซึ่งน่าจะเป็นอีกหนึ่งช่องทางให้การดำเนินคดีประเภทดังกล่าวสามารถดำเนินได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น